

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לבתי הספר הדתיים
מס' 002371, חורף תשע"ט

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שאלה 1 (חובה), ועל אחת מן השאלות 2-5.

1. שאלת חובה — יחידת הארץ הטובה

- א. (1)** הניסים שעשה ה' לעם ישראל: נתן להם מן לאכילה, הבגדים שלהם לא התבלו ולא נקרעו, הרגליים שלהם לא נפצעו ולא התנפחו מההליכה המרובה.
(2) על התלמיד לענות אחת מן התשובות האלה:
הקושי בחוסר הוודאות ללכת במדבר בלי צידה לזמן ארוך / המן היה מאכל לא מוכר / חוסר בטחון שהמן יוסיף לרדת / הם לא ראו במן מזון שיוכלו להתקיים ממנו / הקושי לבטוח בה' שיספק להם את המן לקיומם מדי יום כשאין להם אפשרות לשמור אותו מיום ליום (רמב"ן).
הניסיון היה לבדוק אם יעבדו את ה' גם מתוך שפע כשאינם צריכים לדאוג למזונם (ספורנו).
ב. (1) על התלמיד לכתוב שלושה שבחים של ארץ-ישראל: יש בה ריבוי מים, יש בה דגנים מזינים, יש בה פירות משובחים ומעדנים, אפשר להתפרנס בה בשפע ובקלות, יש בה מחצבים יקרים.
(2) הסכנה הטמונה בשפע שבארץ ישראל היא שכחת ה'; המחשבה שהשפע הוא בזכות כוחו ועוצם ידו של עם ישראל.
ג. בפרק ח' — ה' מייסר ומנסה את עם ישראל, ובפרק א' — ה' מגן על עם ישראל ושומר עליו.

2. יחידת פתח תפתח

- א. (1)** הציווי בפסוק הוא לשמוט ולבטל בשנת שמיטה את ההלוואות.
(2) האזהרה היא לא להימנע מלהלוות לנזקק לפני שנת השמיטה.
ב. על התלמיד להסביר שלוש מן ההלכות שרש"י לומד מן הפסוק:
לתת צדקה פעמים מספר.
אם העני אינו מעוניין בצדקה, יש להלוות לו.
אין מצווה לתת לעני צדקה יותר מצרכיו ולעשותו לעשיר.
יש לתת לעני צדקה ולספק את צרכיו כפי שהיה מצבו קודם שנוזקק לצדקה, ואפילו לספק לו סוס ועבד אם היה רגיל לכך.
ג. שחרור עבדים ושמיטת כספים מסייעים לעניים להתחיל את חייהם מחדש, ועל כן אם יישמרו את מצוות השמיטה לא יהיו עניים בישראל.

3. לא תוכל להתעלם

- א. (1)** המקרה המתואר בפסוק א' הוא שנמצא אדם מת בשדה ולא ידוע מי הרג אותו.
(2) זקני העם ושופטיו: מודדים את המרחק מן המקום שבו נמצא המת אל העיר הקרובה.
זקני העיר: לוקחים עגלה, מורידים אותה לנחל, עורפים אותה, רוחצים את ידיהם ואומרים: "יְדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה".
הכוהנים: מתפללים "כִּפֹּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל".
ב. (1) הזקנים מצהירים כי הם לא שלחו את הנרצח ללא אוכל וללא ליווי שיגן עליו.
(2) יש לכתוב הסבר טעם אחד: בעקבות המעמד של עגלה ערופה ידברו על הרצח ויש סיכוי לגילוי הרוצח / אנשי העיר הסמוכה זקוקים לכפרה / הטקס מביע זעזוע וכאב על הרצח / לכל מעגלי החברה יש אחריות עקיפה לרצח.
ג. אברבנאל — נחל שיש לו זרימה חזקה.
רש"י — אדמה שהיא קשה.

4. מצוות ההנהגה

- א. (1)** המטרה המשותפת של פעולות אלה היא חיזוי העתיד.
(2) על התלמיד לכתוב תשובה אחת: הנביא הוא מעם ישראל כמו משה / הנביא כמו משה אינו מצווה לעבור על אחת מן המצוות.
- ב. (1)** הציווי: לא לחקור את העתיד אלא לקבל בתמימות ובהכנעה כל דבר שקורה.
(2) זהו קשר של סיבה ותוצאה. לפי רש"י – אם תהיה תמים, לא תחפש את העתיד ועל כן לא תלך בדרכי הגויים, אז תדבק בה'.
- ג.** באמצעות תפילה ו/או מעשים טובים אפשר לשנות הגזרה ועל כן העתיד אינו קבוע לישראל ואין טעם לדרוש אותו.

5. דיני מלחמה

- א (1)** "מלחמת מצווה" – מלחמה שהתורה מצווה ליזום אותה, למשל, כיבוש הארץ.
"מלחמת רשות" – מלחמה שאין חובה מן התורה ליזום אותה.
- (2)** יהושע כורת ברית עם הגבעונים רק משום שהוא חושב שהם חיים בארץ רחוקה (פסוק ט') ונמצאים במעמד של מלחמת רשות.
- ב.** אם האויב נענה לשלום במלחמת רשות, עליו להעלות מס. אם הוא נענה לשלום במלחמת מצווה, עליו לשלם מיסים ונאסר עליו לעבוד עבודה זרה.
- ג. (1)** ה' מעוניין בתשובה ולא בענישת החוטא.
(2) הקריאה לשלום היא הליכה בדרך ה' משום שכפי שה' אינו רוצה במות החוטא אלא רוצה שיחזור בתשובה, כך צריך לשאוף להשיג שלום עם האויב ולא להשמידו.

חלק שני

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 6-8.

6. מלכים ב

- א. (1)** יהויקים (אליקים), צדקיהו (מתניה).
פרעה נכה שינה את שמו של אליקים ליהויקים (פרק כ"ג, פסוק ט"ז).
נבוכדנאצר שינה את שמו של מתניה לצדקיהו (פרק כ"ד, פסוק י"ז).
- (2)** כאשר המלך הזר משנה את שמו של המלך המקומי, השינוי מעיד כי המלך הזר (פרעה/נבוכדנאצר) שולט על המלך היהודי המקומי.
- ב.** אפשרות א: חרשי המתכת שבירושלים. היה חשוב לנבוכדנאצר להגלותם משום שהיו עלולים לייצר כלי נשק שישמשו למרד בבבל (דעת מקרא).
אפשרות ב: תלמידי החכמים שבעיר. הם נקראו החרש והמסגר משום שכל השומע אותם סוגר את פיו ומחריש. תלמידי החכמים היו מנהיגי הדור, ומלך בבל רצה להשאיר בארץ רק את דלת העם ולהעביר את כל ההנהגה לבבל (חז"ל, גיטין פ"ח, ע"א).
- ג.** גם בימי יהויקים המשיך העם לחטוא בחטאים שהורגל בהם בימי מנשה, אף שמנשה עצמו חזר בתשובה. על כן הוזכרו חטאות מנשה בימי יהויקים.

7. ירמיה, פרק ז'

- א. (1)** ירמיהו נצטווה להתנבא בשער בית ה', משום שחטאי העם נסמכים על ביטחונם שבית המקדש חסין מפני חורבן / משום שתוכן הנבואה עוסק בתנאים לקיום המקדש והשראת השכינה בו.
(2) העם נדרש לעשות משפט. על העם לא לעשוק גר ויתום, לא לשפוך דם נקי, ולא לעבוד עבודה זרה.
- ב. (1)** אם העם ייטיב את מעשיו – יישב לבטח בארץ, ואם לאו – ייענש בחורבן המקדש (פסוק י"ד) ובגלות (פסוק ט"ו).
- (2)** השאלה הנשאלת בפסוק י"א היא כיצד ייתכן שבית המקדש נהפך למקום של שחיתות / מקלט לפושעים וחוטאים.
- ג.** על פי רד"ק, ה' רואה מחשבות. על כן ה' רואה שעם ישראל אינו מתכוון לחזור בתשובה אף שהוא פוקד את בית המקדש ולכן ה' אינו סולח לו.

8. יחזקאל, פרק ל"ו, פסוקים א'-ט"ו

- א. (1) הנביא פונה אל הרי ישראל משום שמצבם משקף את מצב העם.
 (2) פסוק המתאר את המצב בארץ ישראל בזמן שנאמרה בו הנבואה (פרק ל"ו, פסוק ד').
 פסוק המתאר את השינוי הצפוי במצב של ארץ ישראל בעתיד: פסוקים ח'-י"א.
 (פסוקים המתארים את הארץ שהייתה שוממה וריקה, ובעתיד תפרח ותתמלא.)
- ב. (1) שלב ראשון: חיבור הגוף; שלב שני: נכנסת הרוח.
 (2) פתיחת הקברים המתוארת בנבואה מסמלת את היציאה מן הגלות.
- ג. (1) "יָבֵשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה תְקוּתָנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ" (פסוק י"א).
 (2) הפסוק מספר יחזקאל מבטא ייאוש, ואילו שורות ההמנון מבטאות תקווה.

חלק שלישי

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 9-11.

9. עזרא, פרק ד', פסוקים א'-ג'

- א. (1) צרי יהודה ובנימין (לקבל גם: השומרונים) ביקשו להצטרף לבניית בית המקדש.
 (2) זרובבל מסרב לבקשתם. נימוק אפשרי: משום שהם עובדים עבודה זרה בשיתוף או בבמות, אן משום שחשש שיחבלו בעבודת המקדש, אן משום שכורש ציווה רק על היהודים לבנות את בית המקדש.
- ב. (1) ישוע בן יוצדק וזרובבל בן שאלתיאל — בנו את בית המקדש.
 כורש — נתן את ההיתר לבניית בית המקדש.
 דריוש — התיר מחדש את בניית בית המקדש על בסיס ההיתר שנתן כורש (נתן היתר — מספיק).
 (2) בזמן חנוכת המקדש הקריבו 12 קרבנות כנגד 12 השבטים.

10. עליית עזרא ועליית נחמיה

- א. (1) הדיווח שקיבל מחנני על המצב הקשה של העם וירושלים.
 (2) הבקשה העיקרית של נחמיה בתפילתו היא שייתן לו ה' חסד ורחמים בפני המלך ויצליח את שליחותו.
- ב.

נחמיה (על פי פרקים א'-ב', י"ג)	עזרא (על פי פרק ז')	
שר המשקים של המלך	סופר בתורת ה'	מה היה תפקידו בגולה?
לבנות את חומת ירושלים, מינוי של פחה ביהודה	להקים ביהודה מערכת שיפוט וענישה לפי חוקי התורה, ללמד תורה בישראל	סמכות אחת שניתנה לו מאת המלך הפרסי

11. נחמיה, פרק י"ג, פסוקים ט"ו-כ"ח

- א. (1) שני החטאים הם חילול שבת ונישואי תערובת.
 (2) הדורות הקודמים חיללו את השבת והובילו לחורבן הבית; נישואי שלמה לנשים נוכריות.
- ב. (1) הפעולות של נחמיה שנועדו למנוע את החטא הראשון: (שתיים משלוש):
 סוגר את שערי העיר לפני השבת; מעמיד שומרים; מתרה בסוחרים.
 (2) שתי פעולות של נחמיה שנועדו למנוע את החטא השני:
 מוכיח את העם ומבריא את אחד מבניו של יודע בן אלישיב הכוהן הגדול משום שהיו נשוי לאישה נוכריה.